

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VI — NÚM. CX — ABRIL XVI — 1920

Visió Dantesca

*Sicura, quasi ròcca in alto monte
Seder sopr'esso una puttana sciolta
M'aparve, con le ciglia intorno pronte;
E come perchè non gli fosse tolta,
Vidi di costa a lei dritto un gigante;
E baciavansi insieme alcuna volta.*

Purg., XXXII.

Si la Cúria Romana va merèixer del Dant l'ésser figurada en una *puttana sciolta*, no pot estranyar que jo gosi figurar igual la cúria, és a dir la cort, la flor, de Barcelona, que ara ens dóna en quadre plàstic l'escena famosa de la meretriu i el gegant. El gegant, amant i tirà de la desvergonyida, és el nou amo de Barcelona: el Jugador.

Signat el pacte entre els jugadors d'una part, i d'altra part els Magnats de la Ciutat, Barcelona queda posada sota els peus del Croupier triomfant. Ell serà la nova Providència: ell curarà els malalts, nodrirà els infants, sostindrà els vells, hostatjarà els pobres, bastirà els hospitals i les cases per a obrers. Que es desi la Caritat! Queda abolit el sacrifici. Hurrah pel Vici benefactor!

Sí, bé mereix la innoble comparança la ciutat que fa professió oficial d'aviciada, gandula i avara, en confessar per boca d'alguns dels seus prohoms, als quals per ara no desment ningú, que no té prou diners ni prou voluntat per a atendre els seus pobres... però que tindrà diners sobrants per a llançar al llot de la disbauxa. I que s'ajupin! Que li deixin llançar els diners: que ja deixarà que en cullin una part, de dins del llot, perquè els pobres mengin. Espectacle indignador, el

d'una burgesia que s'ofereix a *administrar* les rendes de la ruleta, per a estalviar-se d'obrir la caixa pròpia. A un hom li ve la pregunta: i els obreis, què hi diran a això?

Però encara és major impudícia la d'aquells altres que parlen en derrotistes de la caritat cristiana, i troben—gran descobriment!—que és molt més fàcil recaptar grans sumes a la porta de la timba, que no anar de casa en casa pidolant i rebent xascos. Quina novetat! No parla pas d'altra manera la noia que, passant-ho just, troba un amant que li posa pis. Es clar: abans tot anava magre; i ara, bon menjar, vestits, bona casa, joies... D'ençà que el món és món se sap que, al qui es ven l'honor, li ho paguen bé.

De l'ésser més infecte i odiós, passarà el jugador a un lloc altíssim en la Ciutat. I, pel profit social, tant valdrà, des d'ara endavant, el joc, com una indústria honorada. O encara més, perquè l'industrial té sos cabals entretinguts, i dels del jugador una bona part aniran a raig fet a la Beneficència. En quant al valor moral, qui hi pensa? La qüestió són diners, vinguin com vinguin. Oblidarem i tot la damnació universal i secular del seny humà, oblidarem la damnació religiosa. Oblidarem àdhuc la experiència.

En *Nerto*, d'En Mistral, trobem el símbol de la maledicció llegendària sobre la raça dels jugadors. En Ponç de Castèu-Reinard, després d'haver-ho perdut tot en el joc, ven al Diable sa pròpia tendra filla, el nom de la qual du el poema. I el poeta enumera els malastres de *lou jo*, del vici «més amat» del Dimoni, del joc, enciclopèdia de tots els vicis:

Mai lou mai qu'amo es la jouguino,
Que fai, messiés, toumba d'esquino
Li plus valènt e li plus fièr
Dins li flamasso de l'infer;
Lou jo que fai li renegaire,
Que fai li gus, li fournicaire,
Li fenat, li manjo-proufié,
Lis araca, lis estafié;
Lou jo que meno i draio gaucho,
Au precepice, à la desbauchò;
Lou jo que fai decrestiana,
Que fai, sus lis oustau rouina,
Crèise l'ourtigo e la caussido,
Lou jo que fai li parricido!

Ara, davant del Jugador, nou Benfactor social, ens haurem de llevar el barret. Però, ai

del dia en què algú gosés a sacsejar el jou i vindicar un xic la rectitud de la moral cívica! L'empedernit de cor, impassible davant les necessitats del pròxim, i que especula amb elles a canvi d'obtenir llibertat per a la seva cràpula, quan veies que aquesta llibertat li flaquegés, no vacil·laria a fer-s' com antany, obeir de la Ciutat esclava a... bombes. Tal com el gegant de la vi... antesca, amb la seva il·lustre bagassa:

*Ma perchè l'occhio cupido e vagante
A me rivolse, quel feroce drudo
La flagellò dal capo infin le piante.*

R. RUCABADO

Comentari

El director de l'Escola Elemental del Treball, En Rafel Campalans, en el seu bell Parlament inaugural de curs, pronunciava les següents interessants paraules: «Per això—deia—la nostra posició és tan difícil, puix encara que no ho semblés de primer antuvi, el problema cabdal de la nostra Escola Elemental del Treball és un problema anterior a ella: és el problema de l'Escola primària.»

Aquestes paraules es podrien aplicar a tota la nostra vida, perquè tota ella està mancada del seu element bàsic, que és la cultura popular, i al dir cultura popular no ens referim precisament o exclusivament a aquella sèrie de coneixements mecànics ordenats sistemàticament: ens referim també a aquell estat de formació que fa adquirir l'estat de consciència ciutadana capaç de despertar totes les sensibilitats. Ens manca a nosaltres, i tota la vida pública en va de menys. Som individualment susceptibles, però no sensibles a les deficiències i mancaments. Tenim tot just noció individualista i egoista dels drets i dels deures. I aquest és el mal de la nostra formació, incipient a causa de la desorganització originada per no tenir govern propi, per estar sense govern la nostra pàtria.

Per això, també, no és solament l'ensenyança tècnica, i l'alta cultura, que sofreixen els efectes de la manca d'instrucció primària o dels coneixements científics essencials: són totes les activitats. A Barcelona, on la carència d'Escoles públiques és gairebé absoluta,

l'absència de l'Escola es nota constantment. Barcelona té totes les condicions naturals per a ésser la gran Ciutat que anhelem: el seu mar, sempre tranquil com una ampla via comercial; les seves muntanyes que la volten; el seu clima agradabilíssim; el seu cel sempre clar i serè... són circumstàncies excepcionals potser úniques que a nosaltres solament ens aconseguen fer la vida fàcil i plena de desorientades inquietuds i a voltes de desequilibris i de notes simplement agudes. Però no aconseguen bastir la metròpoli.

Es que el nostre individualisme és rudimentari com la trista formació que l'aguanta, i encara no posseïm aquells anhels assenyats i altíssims que proporcionen la visió de tants i tants defectes com té la Ciutat. Aquesta encara té oblidada la lluita elemental i bàsica que han resolt les ciutats dels països civilitzats, a favor de la sanitat i de la higiene. Desconeixem els problemes que ja han solucionat els grans nuclis de població del món: els desconeixem malgrat s'agitin al nostre entorn plens de febrosa angúnia, clamant perquè almenys vulguem considerar-los. No tenim encara consciència dels nostres mals i de la nostra inferioritat deguda a l'organització política dintre la qual hem de viure. I per això ni tan sols posseïm aquella crítica sobre els afers públics dura i alçada que constitueix el bell y prometedor despertar: la nostra crítica és migrada, perversa encara, no propulsora.

I, malgrat determinats bons intents que hi puguin haver, sucumbiran les iniciatives si el nostre sistema de condicions no té per base l'Escola afable, lluminosa i orientadora, plena de fermes auguris. L'esforç de la Ciutat i de Catalunya deu ser formidable en aquest sentit: no deu estalviar el sacrifici que calgui a fi que s'aixequi l'Escola primària fogar de totes les promocions. Així devem senyalar la data d'aquest any com de gran solemnitat,

ja que ella ens porta aquestes Escoles grans motors ciutadans i de cultura que basteix la Municipalitat: *Lluís Vives, Angel Baixeres, Ramón Lull, Milà i Fontanals; Vila i Codina...* que basteix la Municipalitat pel seu propi voler, pel seu propi esforç, encara que, amb una general indiferència consistorial, podríem dir que no és, però, indicatiu de que les haguem de negligir.

F. CULÍ I VERDAGUER

Les Utopies comunistes

La Utopia de Tomàs More

Al considerar una *utopia* no pot prescindir-se del lloc en què fou escrita i de l'època en què visqué l'autor. Aquests dos fets són bàsics per a la comprensió de la nova organització imaginada per l'autor.

No vol dir això que tinguem de considerar totes les *utopies* com crítiques de les respectives societats contemporànies. Algunes ho són, però en totes la influència de la seva època influeix en les idees que s'exposen per a curar els mals de la humanitat.

L'utopia que avui considerem, fou escrita a Anglaterra. L'època en què visqué son autor comprèn les darreries del segle XV i principis del XVI.

La constitucionalitat de la monarquia anglesa no està sense lluites entre el poder reial i la força del Parlament. D'aquestes lluites l'autor en fou víctima.

Es aquella època també de gran contrast entre la riquesa i la misèria. La terra, principal font de riquesa en aquells temps, s'havia anat concentrant en poques mans. L'extensió dels patrimonis i la vida que portaven els terratinents conduïen a una explotació deficientíssima de les terres. Grans extensions eren destinades pels seus rics propietaris a vedats per a caçar. El poc interès amb què la terra era mirada portava també a dedicar grans extensions a pastos per a la ramaderia. Així la terra no podia sostenir una nombrosa classe pagesa i la misèria regnava en els camps. Les lleis d'Enric VIII contra els que expulsaven als pagesos dels camps per a convertirlos en vedats de caça provenen el que venim dient.

Una disposició legal havia vingut a agreujar el problema. Em refereixo a la confiscació

dels béns de l'Església i de les comunitats religioses, al voltant de les quals tanta gent trobava el treball i el pa.

En resum: riquesa i misèria; luxe desordenat en les classes nobles; lluites entre rei i Parlament.

En More amb la seva *Utopia* vol provar que una nova organització de la societat pot posar remei a aquests mals. No es tracta, com en altres utopies (1), de que unes suposades invencions tècniques permetin una extensió de la riquesa tal que faci viure feliços els homes. La tècnica en *Utopia* és la tècnica existent en l'època de l'autor.

L'AUTOR (2)

Se'l coneix per Tomàs Morus, però el seu veritable cognom era More. Nasqué el 7 de febrer de 1478 a Londres. Sos pares eren Joan More i Agnès Granuger. Van ésser sis germans, dels quals tres nois moriren joves, quedant sols Joana, la germana gran, Tomàs i Enriqueta.

La família no comptava amb més recursos que el sou del pare, que era jutge. Quan Tomàs arribà als 12 anys, entrà de patge de l'arquebisbe de Cantorbery Joan Morton i als 15 ingressà en el Canterbury College de la Universitat d'Oxford. Malgrat els pocs diners que li proporcionava sa família, continuà sos estudis, fent la carrera de dret en la Universitat de Londres, on contragué l'amistat, que des-

(1) Per exemple la *Nova Atlantis* de Bacon, casi contemporània.

(2) Vegi's el pròleg d'En Pin i Soler a la traducció catalana de *Utopia*.

prés fou tan ferma, amb Erasme de Rotterdam. Acabada la carrera i després d'un curt període en que cregué tenir vocació religiosa, començà a exercir d'advocat i als 26 anys fou portat al Parlament. En 1505 es casà amb Jane Colte, de la qual tingué tres filles i un fill. En morir sa muller, es casà de nou amb una vídua, Alice Middleton.

En la lluita entre reialesa i Parlament, sa rectitud li feu pendre partit per aquest. Per a jutjar dels seus actes cal tenir en compte la importància del paper que jugava el rei en les organitzacions polítiques d'aquell temps.

Les lluites de Tomàs More foren principalment contra Enric VIII, del qui, no obstant, fou fidel servidor, però començaren ja en els darrers anys de vida de Enric VII. Els discursos que féu contra algunes mesures despòtiques d'aquest i sobretot l'haver fet rebaixar la llista civil del rei de 130.000 lires fins a 30.000 en atenció a la misèria que hi havia al país, li donaren un gran nom a Anglaterra i li conquistaren nombrosos partidaris. Es clar que això li valgué l'enemistat del rei, qui, no podent-se venjar directament, ho féu sobre el pare de More imposant-li amb un fútil pretext una forta multa.

Al morir en 1509 Enric VII, pujà al tron Enric VIII, en el qui el poble anglès havia posat grans esperances. El rei veié la gran popularitat que per son saber i manera d'obrar tenia More i volgué fer-se'l seu. Anà a escoltar sos discursos al Parlament, se'l féu presentar, contraient una forta amistat que no feia preveure la fi tràgica que havia de tenir.

L'estima en que Enric VIII tenia a More el féu nomenar primer conseller privat, després tresorer de la Corona i més tard ministre.

Alguns anys després el rei s'enamorà boja-ment d'Agna Boleyn i determinà repudiar la seva muller Catarina per a poder-se casar amb sa estimada.

Enric VIII comprengué que per a fer tal cosa li era precís comptar amb l'ajuda d'un home de gran respectabilitat com era en More, i per a afalagar-lo i fer-se'l seu el nomenà gran canceller. En More se resistí fortament a acceptar tal càrrec, puix que ja comprenia la finalitat amb que el rei ho feia. Al últim acceptà; però, en manifestar-li el rei el seu propòsit, s'hi negà en rodó.

Aleshores (1531) el rei, que aparentava ser un paladí de la fe catòlica, es dirigí al Parlament exposant-li el seu temor de pecar si continuava essent l'espòs de Catarina, conseguint, a la fi, trobar un home, l'arquebisbe Tomàs Crammer, que consentí a anular el matrimoni i el casà tot seguit amb Agna. A la boda el rei hi convidà a More, i aquest, com

era natural donades ses conviccions, no hi assistí, i això produí gran molèstia en el rei. More comprengué que havia caigut en desgràcia i presentà la dimissió del seu càrrec, fonamentant-la en motius de salut, retirant-se a la seva casa de Chelsea i deixant, completament pobre, un càrrec tan important com el que acabava d'exercir. Era tal sa pobresa, que difícilment podia atendre les seves necessitats, de tal manera que es conta que moltes vegades, en la cruesa de l'hivern, no podia comprar llenya per a escalfar-se. El seu gest li havia donat gran popularitat entre l'element catòlic, i així, en tenir notícia de la misèria en què vivia, la clerecia inicià una subscripció per a socórrer-lo; però ell no volgué acceptar res.

Ni àdhuc retirat More el rei i Agna pogueren perdonar-li l'haver-se resistit als seus propòsits i així idearen la cerimònia del jurament individual de submissió i fidelitat a la nova regina i el reconeixement del rei com a cap de la Església anglicana. More es negà a prestar tal jurament i fou tancat a la Torre de Londres. Al cap d'un any, després d'haver fet diverses temptatives per a aconseguir que se li sotmetés, irritat el monarca li féu formar causa per alta traïció i fou decapitat el 7 de juny de 1535, conservant fins als últims moments de sa vida una gran noblesa de cor i una alta serenitat.

LA UTOPIA

La *Utopia* de Tomàs More fou escrita en 1515. Amb anterioritat a aquesta obra havia ja More escrit altres obres literàries. L'estil de l'autor és moltes vegades humorístic i hi traspua quasi sempre una ironia que de vegades és burla ben declarada. La seva cultura és gran, de caràcter enciclopèdic, com la de tots els homes de ciència del seu temps.

Utopia fou escrita i publicada en llatí. La primera edició es féu en 1516 a Lovaina i porta el següent títol: «De l'òptim estat de la república d'Utopia descoberta de nou.»

Utopia és paraula ideada per More, qui la derivà del grec: *u* negació i *topos* lloc. L'autor coneixia molt bé el grec, com es veu en molts detalls de la seva obra.

En escriure *Utopia* coneixia ja More el llibre d'Amèric Vespucci «Quatre viatges», que aparegué en 1507. Segurament fou llegint les descripcions que s'hi fan de les vides d'alguns pobles americans, que a More se li ocorregué el pla de sa obra.

El llibre consta de dues parts, però en quasi totes les edicions modernes sols hi ha la segona, que és la descripció de la vida a Utopia.

En la primera part del llibre es fa una crítica de la política contemporània. En la segona es proposa com a organització l'exemple d'una societat comunista.

Utopia és una illa que té per capital Amaurota, que en grec vol dir *emboirat*, ço que sembla una al·lusió a Londres.

Rafel Hythlodeos (etimològicament *contador de faules*) és un marí portuguès que es diu company del florentí Amèric Vespucci. En el tercer viatge de Vespucci a Nova Castella (Amèrica) Hythlodeos és deixat allí junt amb cinc companys per a cercar els confins d'aquelles terres. More simula que en un viatge que féu a Bèlgica li varen presentar Hythlodeos i que aquest li fa una descripció d'Utopia i dels seus costums.

A Utopia hi ha 54 ciutats, totes construïdes amb igual pla i amb idèntiques institucions. Cada ciutat té un territori mínim de 2000 passes. Entre ciutat i ciutat hi ha una jornada de camí. Les poblacions estan dividides en quatre barris i al centre de cada un d'aquets hi ha el mercat. Les carnisseries i peixaries són fora de la ciutat, al costat del riu, per tal de disposar d'aigua abundant.

Cada ciutat té 6000 famílies. Cada família es compon de 40 homes i dones i dos esclaus. Cada família està sotmesa a l'autoritat del més vell. No existeix comunitat de dones. L'adulteri, tant en homes com en dones, porta a l'esclavitud. Per anivellar numèricament les famílies, està disposat que quan una família té massa fills en doni a les famílies que en tenen pocs.

La governació de la comunitat se regeix per la següent organització: Cada 30 famílies elegeixen cada any un cap (Sifogrant) que no és reelegible. Dèu Sifogrants elegeixen un director (Tranibor), el qual és reelegible. Tots els Tranibors reunits nomenen el Príncep. El poder d'aquest és vitalici. Els afers comuns a tota la illa vénen resolts per un Senat que resideix en la capital i al qual cada ciutat envia tres representants elegits entre els més savis.

Tothom treballa. Mes com les necessitats no són moltes, basten sis hores de treball diàries. Tot individu ve obligat a dedicar-se periòdicament a l'agricultura i, ademés, a aprendre algun ofici. Els sacerdots designen els homes que per ses qualitats especials deuen dedicar-se a l'art o a la ciència. Aquests queden dispensats de treballar. Els treballs inferiors són fets per esclaus, que són presoners de guerra. La producció es fa en associacions

que lliuren lo produït a l'Estat. Els magatzems nacionals distribueixen després els objectes de consum entre les famílies segons les necessitats. El Senat és el director de la producció i de la circulació dels béns. Les ciutats es presten auxili mutu en ses necessitats. No existeix la propietat privada. El menjar se fa en comú, servint els adolescents.

En la vida interior d'Utopia no es coneix el diner. L'or serveix per a fer els objectes de més baix ús. Amb or es fan les cadenes dels presos i els adornaments dels esclaus. En canvi, en el comerç exterior serveix el diner. El que obtenen els utopians a canvi de llurs mercaderies el guarden per a pagar soldats mercenaris d'altres terres en cas de guerra.

CRÍTICA

Aquesta obra és, per una banda, el producte del contrast que en aquella època observa l'autor a Anglaterra entre la riquesa d'uns pocs i la misèria de la majoria. D'altra banda en ses solucions positives està influïda per les narracions de Vespucci, qui parla de pobles que tot ho tenien en comú. L'esperit altament cristià de More acaba de completar els elements de l'obra.

Falta en aquesta Utopia, com en quasi totes, el procés de transformació de la societat actual a la societat idealista. Utopia sembla haver existit sempre en igual forma.

La família és la base de la societat utòpica. No existeix comunisme de dones. En canvi els fills poden passar d'unes famílies a altres, veient-se en això una contradicció. Així mateix en els esclaus, dels quals More no sab prescindir, eludint així l'obstacle amb que topen molts constructors de ciutats futures, al trobar-se amb treballs pesats o fastigosos que algú ha de fer.

Els béns tenen valor en ús solament dintre de l'economia tancada que pot considerar-se existeix a Utopia, ben diferenciada d'una economia oberta respecte a l'exterior, on els béns adquireixen un valor en canvi que perden a penes entren dintre de l'illa.

Producció, circulació, distribució i consum, són comunistes. La forma de repartició és a cada família segons ses necessitats. Mes per sobre tota la organització comunista hi plana la idea de jerarquia.

J. M. TALLADA

Poetes estrangers

CORRADO GOVONI

Corrado Govoni diuen que és un home trist i humil. «Era gairebé ric: l'han expoliat»—diu Lionello Fiumi. Pobre, isolat en el seu treball quotidià, és el cap d'una nodrida escola de poetes. Ha renovat, ben singularment, la simplicitat camperola del Pascoli. I, malgrat certs momentanis decantaments futuristes, Govoni ha seguit la seva primitiva posició expectadora. Adhuc entre la ingènua complexitat tipogràfica de les parole in libertà (1915), Corrado Govoni ha restat el definidor precís i el ric imaginari.

Fa uns quants anys—el poeta havia ja publicat vuit llibres de poemes,—uns joveníssims esperits de la Itàlia (Ravegnani, Neppi, Russo, Vignola, Lionello Fiumi, sobretot) van provar de rompre la «sorda muralla d'indiferència» que separava Corrado Govoni del públic. D'aleshores ençà se n'ha parlat molt. En ço que pertoca a aquesta difusió, cal concedir una importància definitiva al llibre de Lionello Fiumi (Corrado Govoni—Taddei-Ferrara. L. 2-1918) que ha fet adonar a la gent de l'existència d'un nou gran poeta a Itàlia, observador pacient d'arbres, cloquers i cuques de llum; condemnador i devot alhora de la febre ciutadana; home retut que es lamenta quietament i meravellosament.—T. G.

LA CIUTAT MORTA

Prou cels de blau-gendarme!
Prou prades d'un verd-bandera!
Em plau anar lluny amb els núvols.
Odio la primavera.

I aquest sol atroç que et fa
pàl·lida com un astre
i tan transparent,
més i més cada jorn,
que veig cremar contínuament
la teva ànima
través el teu cor innocent
tal com la flama través l'alabastre.

Oh! Tan fina ets i tan lleu
i tan devorada de la llum,
que quasi bé et perdria
si no fos aquella ombra fonda dels teus ulls
que envers tu em mena.
Quan tinc les teves mans en les meves mans
els teus ulls em semblen tan llunyans!
Obscura nit devenen a les meves besades
com estels dintre l'aigua, si hom la toca.

I la teva boca! oh, la teva boca!

Quan pentino els teus negres cabells
m'apar de pentinar els teus pensaments
més fúnebres, els més estranys.
Si esguardo el teu cos
en el qual la meva amor es mira,
trobo la teva nuesa malsana
lúcida, freda, perversa
(podria dir si rejoyeneixes o et fas vella?)
com la lluna del mirall.

Oh! Anem-nos-en, anem-nos-en
d'aquests llocs de malinconia
on es gronxa la nostra vida, suspesa
d'un tènue fil d'aranya,
damunt l'abís vertiginós:
on l'amor a poc a poc
s'enverina i devé un trist joc
d'indiferència i de perfídia
i amb afalacs enganyosos ens insídia,
barrinant-nos el cervell sempre més
amb les ungles agudes, la follia.

Oh! Anem-nos-en
ben lluny, a la ciutat morta
perduda en un ermot solitari,
damunt el qual la pluja tomba inacabablement,
com una fresca garlanda.

Lla, la glòria no serà el pop horrible
ubriac de sang i de plors,
que ens estripa la carn i ens calcina els ossos:
serà només un eco que de tant en tant
deixondiran, damunt els murs, les trompes
dels soldats que fan les maniobres.

I qui sap si aquesta existència avara
que ens apaga la set de gota en gota
amb una cruesa inoïda,
lla baix, amb l'ànima més tranquil·la,
en el vel de la llunyària,
no aparegui perdudament
desitjable: dolça i cara,
com als morts el somni de la vida,
com la llibertat al presoner,
com la salut al malalt irremeiable.

Potser lla baix la horrible dolor
ja no serà pel nostre cor
sinó un lleuger bressoleig
contra el desesper del mar:
les nostres llàgrimes, gotes d'aigua
que cauen de des la galleda comblada
al fons del pou; i el sanglot nostre,
el nostre sanglot inhumà,
un poruc brogir de fulles
en l'espetic de la ventada.

Ja no veurem encendre's en el burg
el gas llancívol de les lluernes,
que sembla, a cada moment,
apagar-se al buf del vent;
ja no tindrem damunt el nostre cap,
com un irresistible remolí,
el jardí de febre dels estels;
ja no sentirem, dintre la vall,
l'atroç cançó del rossinyol
ficar-se en el nostre son lentament,
sobre la nostra ànima abrusada,
com un degoteig de vidriol.

Lla baix no sentirem mai
el crit de les orenetes que tornen
a penetrar en el cor com una fletxa
enverinada de primavera.

Prou cels de blau-gendarme!
Prou prades d'un verd-bandera!

CORRADO GOVONI
(Trad. T. G.)

Aportacions

BERTRAND RUSSELL

Es hoste de la ciutat el professor anglès en el qual ha culminat més punyent la diatriba contra la guerra mundial. El seu pensament dinàmic abasta, complexament, la filosofia, la matemàtica i la sociologia. Si els filòsofs el judiquen gran matemàtic i els matemàtics filòsof extraordinari, no hem d'escatir-ho aquí. La reacció vivíssima que provoca en ell l'estat actual de la civilització, és potser el caire més interessant de la seva obra. El seu pensament neguitós i ardit segueix inlassablement els camins de la vida, i en la innúmera diversitat dels esdeveniments destria les tares cabdals, per pregones que siguin, que menen avui les comunitats humanes vers una eixóquia aniquiladora. Com és àgil el seu esperit copsant la substància de les coses i el seu possible esdevenidor! Com és coratjosa la seva dialèctica fuetejant la hipòcrita actitud dels homes dirigents davant de la fallida dels suports tradicionals que apuntalaven la societat! Com és assenyat i lúcid en assenyalar com podem influir en el món per mitjà de les individualitats, servant-los però llur personalitat, fonent llurs impulsos i dalers en dirigir-los vers un fi objectiu i essencial al conjunt dels homes!

Per la seva forta modernitat i per la transcendència dels seus principis de reforma, plau-nos oferir als nostres lectors, seguint el costum de LA REVISTA, unes pàgines del professor destituït de Cambridge, en les quals es palesa la seva posició atrevida i ferma que provocà l'arbitrària mesura de les altes autoritats educatives angleses.—J. B.

EL QUE PODEM FER

Què podem fer, per al món, mentre vivim?

Molts homes i dones desitjarien servir la humanitat; resten però perplexos, i llur poder sembla infinitesimal. La desesperació s'empara d'ells; els que senten la passió més forta són els que més sofreixen d'aquest sentit d'impotència, i són més abocats a una ruïna espiritual per la manca d'esperança.

Mentre sols pensem en l'esdevenidor immediat, ens sembla que el que podem fer no és gaire. És probablement impossible per a nosaltres menar a terme la guerra. No podem destruir el poder excessiu de l'Estat o de la propietat privada. No podem, adesiara, donar una vida nova a l'educació. En aquestes matèries, malgrat de veure-hi el mal, no ens és possible guarir-lo ràpidament per mitjà de cap dels mètodes ordinaris de la política. Havem de reconèixer que el món és governat amb un esperit errat i que un canvi d'esperit no pot venir d'avui a l'altre. Les nostres esperances no han de ser pel demà, sinó per al temps en que, el que es pensat ara per uns quants, esdevindrà el pensament comú de molts. Si tenim coratge i

paciència, podem barrinar els pensaments, i sentir les esperances per les quals, més tard o més aviat, seran inspirats els homes i la lassitud i el desencorajament seran canviats en ardor i energia. Per aquesta raó, la primera cosa que hem de fer és aclarir en la nostra intel·ligència la mena de vida que jutgem bona i la mena de canvi que nosaltres desitgem al món.

El poder fonamental dels que tenen un pensament ple de vida, és molt més gran del que es pensen els que pateixen la irracionalitat de la política contemporània. La tolerància religiosa fou, de primer, la especulació solitària d'uns pocs filòsofs temeraris.

La teoria de la democràcia es desvetllà del mig d'un grapat d'homes de l'exèrcit de Cromwell; per ells, després de la Restauració, fou portada a Amèrica, i excel·lí en la guerra de la Independència. D'Amèrica, Lafayette i altres francesos, que lluitaren al costat de Washington, portaren la teoria de la democràcia a França, on, juntant-se amb els ensenyaments de Rousseau, inspirà la Revolució. El socialisme, pensem el que pensem de sos mèrits, és un gran i creixent poder, que està transformant la vida econòmica i política; i el socialisme deu el seu origen

a un molt petit nombre de teoritzants isolats. El moviment contra l'asserviment de les dones, que ha esdevingut irresistible i no és molt lluny d'un triomf complet, començà, de la mateixa manera, amb uns quants idealistes, allunyats de la realitat—Mary Wollstonecraft, Shelley, Jhon Stuart Mill.—El poder del pensament, en la seva llarga via, és molt més gran que qualsevol altre poder humà. Els que són dotats de la facultat de pensar, i de la imaginació per a pensar d'acord amb les necessitats dels homes és versemblant que assoleixin el bé que cobegen, tard o aviat, encara que no probablement mentre encara siguin vius.

Aquells, però, que desitgen guanyar el món per mitjà del pensament, deuen acontentar-se de renunciar a ser-ne actualment un puntal. Molts homes passen a través de la vida sense preguntar gaire, acceptant les creences i les pràctiques que veuen ésser d'ús corrent, sentint que el món serà llur aliat de no col·locar-se en oposició amb ells. El pensament nou del món és incompatible amb aquesta confortable aquiescència; requereix un cert deslligament intel·lectual, una certa energia solitària, un poder de dominació interna del món i de les perspectives que ofereix. Sense un poc d'inclinació a la solitud, el nou pensament no pot ser atès. I no serà atès ni poc ni gens, si la solitud va acompanyada del retraïment, així que el desig d'unió amb els altres mori, o bé si el deslligament intel·lectual mena al menyspreu. Perquè l'estat mental requerit és subtil i difícil, perquè és ardu l'ésser deslligat intel·lectualment sense esdevenir retret, no és comú que sigui fruitós el pensament sobre els afers humans, i és per això que la majoria dels teoritzadors són convencionals o eixorcs. El pensament recte és rar i difícil, però no impotent. No és la temença de la impotència la que ens aparta del pensament si havem el desig de portar una nova esperança al món.

En cercar una teoria política que pugui ésser útil en un moment donat, el que cal no és pas la invenció d'una utopia, sinó descobrir la millor direcció d'un moviment. La direcció que és bona en un temps pot ésser molt distinta de la que en un altre temps caldrà. El pensament útil és el que assenyala la direcció recta pel temps present. En jutjar quina sia la millor direcció, hi ha, però, dos principis generals que són sempre aplicables:

1.er El creixement i la vitalitat dels individus i de les comunitats ha de ser afavorit fins on sigui possible.

2.^{on} El creixement d'un individu o d'una comunitat deu fer-se el menys possible a despeses d'un altre.

El segon d'aquests principis, aplicat per un individu en els seus tractes amb altres, és el principi de *reverència*, ço és que la vida d'un altre té la mateixa importància que nosaltres sentim per la nostra pròpia vida. Aplicat impersonalment en política, és el principi de *llibertat*, o més aviat inclou el principi de lli-

bertat com una part. La llibertat en si és un principi negatiu; ens és dit que no intervinguem, però no ens és donada cap base per a la construcció. Mostra que moltes institucions polítiques i socials haurien d'ésser extirpades; no ens ensenya, però, el que hauria d'ésser col·locat en son lloc. Per la raó esmentada cal un altre principi si la nostra teoria política no ha de ser purament destructiva.

La combinació dels nostres dos principis no és en la pràctica cosa planera. De l'energia vital del món molta se n'escola pels canals de l'opressió. Els germans s'han mostrat extraordinàriament posseïts d'energia vital, però en una forma, per dissort, que ens apar incompatible amb la vitalitat dels seus veïns. Europa, per regla general, té més energia vital que Africa, però ha esmerçat la seva energia en drenar l'Àfrica per mitjà de l'industrialisme, àdhuc d'aquella vida que posseïen els negres. La vitalitat de l'Europa del sud-est és encarrilada a fornir treball a bon preu per a les empreses dels milionaris americans. La vitalitat dels homes ha estat, temps passats, un destorb per al desenrotllament de les dones. Per les raons dejús dites, el principi de reverència, malgrat no ser, per ell sol, suficient, és de molta importància i capaç de fer reeixir molts dels canvis polítics que calen al món.

Perquè ambdós principis puguin ésser complets, precisa una unificació o una integració, de primer de les nostres vides individuals i en segon lloc de la vida de la comunitat i del món, sense sacrificar, però, la individualitat. La vida de l'individu, la vida d'una comunitat, i encara la vida del gènere humà, deuen ésser, no un nombre de fragments separats, sino un conjunt. Quan aquest cas es dona, la creixença de l'individu s'aviva, i no és incompatible amb la creixença d'altres individus. D'aquesta manera els dos principis s'harmonitzen.

Una vida individual és integrada per un propòsit conseqüent de creació o per una direcció inconscient. L'instint sol, no serà prou a donar unitat a la vida de l'home o de la dona civilitzats; deu haver-hi algun objecte dominant, una ambició, una prouja per la creació artística o científica, un principi religiós, o afeccions fortes i durables. La unitat de vida és quelcom difícil a l'home o a la dona que hagi sofert una mena de fracàs, un fracàs pel qual l'impuls dominant és aturat i esdevingut avortiu. Moltes professions infligeixen aquesta desfeta en el mateix començs. Si hom esdevé periodista, és probable que hagi d'escriure per un diari la política del qual repugna; això occieix el seu orgull del treball i el seu sentit d'independència. La major part dels metges troben força difícil reeixir sense engany, per qual raó tota la consciència científica que puguin tenir serà destruïda. Els polítics es veuen obligats, no sols a esborrar el programa de partit, sinó a pretendre d'ésser sants, per a conciliar-se els suports religiosos; amb dificultat cap home pot entrar al Parlament, sense hipocresia. En cap professió és respectat l'orgull nadiu,

mancat del qual hom no pot restar íntegre; el món implacable l'anorrea, perquè comporta independència, i l'home desitja més esclavitzar els altres que no pas fretura la pròpia llibertat. La llibertat interior és infinitament preciosa, i una societat que vulgui preservar-la, ha d'ésser immensament desitjada.

El principi de creixença en l'home no és pas necessàriament destruït pel fet de prohibir-li que faci una cosa determinada, ans bé ho és més sovint per haver-lo persuadit de fer quelcom de més. Deturen la creixença les coses que produeixen un sentit d'impotència en les direccions vers les quals l'impuls vital desitja fer-se efectiu. Les coses pitjors són aquelles a les quals la voluntat consent. Sovint, principalment per la fallida del propi coneixement, la voluntat està en un nivell més baix que el seu impuls: el seu impuls s'adreça vers qualche mena de creació, mentre que la seva voluntat s'encamina cap a una carrera convencional, dotada d'un sou suficient i respectada pels seus contemporanis. La il·lustració estereotipada, és com l'artista que produeix obres falses sols per plaure el públic. Quelcom, però, de la precisió de l'impuls d'aquest artista nia en molts homes que no en són. Perquè l'impuls és pregon i ver, perquè el nomenat sentit comú és sovint contra ell, perquè un jove pot sols seguir-lo si està disposat a oposar els seus propis sentiments obscurs a la saviesa i a les màximes prudents de superiors i companys, esdevé, de cada cent casos noranta nou, que l'impuls creador, del qual una lliure i poderosa vida podia haver brotat, és aturat i enxiquit en el mateix començ; el jove consent a tornar-se una eina, un mer mitjà per a complir l'obra dels demés, no un artífex del que la seva naturalesa sent ésser bo. En el moment en què comet l'acte d'assentiment, quelcom mor en ell. No pot jamai esdevenir un home complet altra volta, mai serà intacte la seva pròpia estima, l'alterós orgull que podia haver-lo fet feliç interiorment, a despit de tots els tumults i dificultats externes—a no ser, però, a través d'una conversió i d'un canvi fonamental dels seus mètodes de vida.

Les prohibicions externes, a les quals no accedeix la voluntat, són molt menys perilloses que les temptacions subtils que la redueixen. Un seriós contratemps en amors pot originar una pena agudíssima, però a un home coratjós no li causarà un perjudici intern igual com el que li fóra ocasionat per un matrimoni d'interès. L'assoliment d'aquest desig o el de més enllà, no és essencial; ço que és essencial és la direcció, la *classe* d'eficàcia cercada. Quan l'impuls fonamental és rebutjat per la voluntat, esdevé que ens sentim deseparats; no li restarà mai més l'esperança d'ésser un motiu poderós. La compulsió externa no causa un perjudici consemblant a menys que produeixi el mateix sentit d'impotència; i no el produirà si l'impuls és fort i abrivat.

Impedir certs desitjos és inevitable, car en les comunitats millor organitzades, per tal com alguns

desitjos humans no contrarestats, menen l'opressió o a la destrucció d'altres. En una comunitat ben regida, no li hauria estat permesa a Napoleó la professió que escollí, el qual hauria pogut, però, fer sort actuant de capdavanter a l'Amèrica Occidental. No li hauria plagut fer de dependent a la City, i cap organització tolerable de la societat l'hauria obligat a esdevenir-ho.

Cal a la integració d'una vida individual que incorpori tots els impulsos creadors que un hom pugui posseir, i que la seva educació hagi estat adequada a l'eclosió i reforçament d'aquells impulsos. Cal a la integració d'una comunitat que la diversitat dels impulsos creadors dels diferents homes i dones treballin conjuntament vers una vida comú, amb propòsits comuns, no necessàriament conscients, en els quals tots els membres de la comunitat trobin un ajut a la llur obra individual. La majoria de les activitats que neixen dels impulsos vitals es componen de dues parts: una creadora que apoya la nostra vida en la dels demés amb la mateixa mena d'impulsos o circumstàncies, i una altra possessiva, que obstrueix la vida d'un grup amb una mena distinta d'impulsos o circumstàncies. Per aquesta raó, molt del que és en si més vital pot, no gens menys, treballar contra la vida, com per exemple feu el Puritanisme de la dissetena centúria a Anglaterra, o el nacionalisme fa a través d'Europa avui dia. Vitalitat, fàcilment mena a la lluita o a l'opressió, i per tal a la pèrdua de vitalitat. La guerra, en esclatar, integra la vida d'una nació, però desintegra la vida del món, i a la llarga tomba la vida de la nació, quan és tan cruel com l'actual.

La guerra ha palesat que és impossible produir la integració eficaç de la vida d'una comunitat sola mentre les relacions entre terres civilitzades siguin governades per l'agressivitat i el recel. Per aquest motiu tots els moviments de reforma realment poderosos han de ser internacionals. Un moviment tan sols nacional té una fallida segura per la por o el perill del no res. Els que desitgen un món millor, o un milloament radical de llur pàtria, han de cooperar amb els que tenen desitjos consemblants en altres comarques, i esmerçar gran part de llur energia en superar la hostilitat cega intensificada per la guerra. No és en les integracions parcials, que sols el patriotisme pot produir, que cap esperança definitiva ha de ser albirada. El problema és, en les qüestions nacionals i internacionals així com en la vida individual, servir el que és creador en els impulsos vitals, i a l'ensens desviar vers altres viaranyes la part que és avui dia destructiva.

Els impulsos i desitjos de l'home poden dividir-se en creadors i possessius. Algunes de les nostres activitats s'adrecen a crear el que d'altra manera no existiria, altres vers a adquirir o retenir el que ja existeix. L'impuls creador típic és el de l'artista: l'impuls possessiu típic és el de la propietat. La vida millor és aquella en què l'impuls creador hi juga la

part més important, i l'impuls possessiu la més ínfima. Les millors institucions són les que produeixen la major creativitat possible i la menor pruïja de possessió compatible amb la preservació pròpia. La pruïja de possessió pot ser defensiva o agressiva: en la llei penal és defensiva, en el criminal és agressiva. Pot, potser, admetre's que la llei penal és menys blasmable que el criminal i que la possessió defensiva és inevitable, mentre el desig de possessió agressiva existeixi. Encara les més purament defensives formes de possessió no són pas admirables; en efecte, tan aviat com esdevenen fortes esdevenen així mateix hostils a l'impuls creador. «No penseu res, en dir: què menjareu? o què beurem? Amb què ens vestirem?» Qualsevol que hagi conegut el que és un impuls creador fort ha sabut la valor d'aquests preceptes en llur sentit exacte i literal: és la preocupació de la possessió, més que cap altra cosa, lo que impedeix l'home de viure lliurement i noble. L'Estat i la Propietat són els grans representants de la pruïja de possessió; és per aquesta raó que són contra la vida, i que es resolen per la guerra. Possessió vol dir pendre o guardar qualche cosa bona prohibint que se'n gaudeixi un altre; creació significa posar en el món una cosa bona, la qual, altrament, ningú seria capaç de gaudir. Ja que els bens materials del món han de ser dividits entre la població, i com que mants homes són per naturalesa rapaços, cal que hi hagi possessió defensiva, que serà reglada, en una bona comunitat, per uns quants principis d'injustícia impersonal. Però tot això és sols com un inici per a una bona vida o per a unes bones institucions polítiques, en les quals la creació preponderi del tot sobre la possessió i la justícia distributiva imperés amb tal naturalitat que no fos una qüestió interessant.

El principi suprem, en política i en la vida privada, serà *promoure tot el que és creador i disminuir els impulsos i desitjos que neixen a l'entorn de la possessió.*

L'Estat és, actualment, una incorporació massa extensa dels impulsos possessius: internament, protegeix el ric contra el pobre: exteriorment, empra la força per a explotar les races inferiors, i per a competir amb la resta dels Estats. La totalitat del nostre sistema econòmic sofreix del capteniment exclusiu de la possessió; i això que la producció de béns és una forma de creació, i llevat de quan esdevé irredimiblement mecànica i monòtona pot ministrar un camí per als impulsos creadors. Molt podria fer-se per a l'assoliment d'aquest fi acoblant els productors de certa mena d'utilitats en una democràcia autònoma, subjecte al control de l'Estat en el pertocant al preu de la seva utilitat, encara que no fos així pel que fa referència a la forma de producció.

Educació, matrimoni i religió són essencialment creadores, malgrat totes tres haver estat viciades per la intrusió de motius de possessió. L'educació usualment és tractada com un mitjà de perllongar el *statu quo* inspirant prejudicis, més aviat que instigant el pensament lliure i les nobles perspectives

per l'exemple dels sentiments generosos i els estímuls de les aventures de l'intel·lecte. En el matrimoni, l'amor que és creador resta encadenat per la gelosia que és possessiva. La Religió, que hauria d'alliberar la visió creadora de l'esperit, és habitualment adreçada a la repressió de la vida del instint i a combatre les subversions del pensament. Per tots aquests vials el temor emanat de la possessió precària ha ocupat el lloc de l'esperança que la força creadora és capaç d'inspirar. La pruïja d'espoliar els demés, és reconegut, en teoria, ésser cosa dolenta; però el temor de ser saquejat no és pas gaire millor. I entre aquests dos motius, el noranta per cent de la política i de la vida privada resta subjecta.

Els impulsos creadors, en la diversitat dels homes, són essencialment harmònics: desde que hom crea, no pot haver-hi destorb pel que un altre desitgi crear. Són els impulsos possessius els que enclouen conflictes. Encara que, políticament i moral, els impulsos creadors i possessius són oposats, des d'un punt d'obir psicològic fàcilment es passa dels uns als altres, segons els accidents de la circumstància i de l'oportunitat.

La gènesi dels impulsos i les causes que els fan canviar han de ser estudiades; l'educació i les institucions socials haurien d'estructurar-se per tal com enfortissin els impulsos harmònics de les distintes individualitats i alleugessin els que comporten conflicte. No dubtem que el que pot fer-se en aquest sentit és gairebé il·limitat.

Es més aviat a través de l'impuls que de la voluntat que les vides individuals i la vida de la comunitat poden encarrilar la força i la unitat d'una direcció única. La voluntat és de dues menes: l'una es dirigeix vers l'exterior i l'altra vers l'interior. La primera, que va cap enfora, entra en lluita quan hi ha obstacles externs a vèncer, siguin suscitats per l'oposició dels demés o per les dificultats tècniques d'una empresa. Aquesta mena de voluntat és l'expressió d'un desig o d'un impuls ferm, sempre que fer-lo reeixir sigui impossible de bell antuvi; existeix en tots els que llur vida es vigorosa, i sols decau quan la seva força vital esdevé frèvola. Cal fer reeixir en qualsevol empresa difícil, i sense haver-lo cap gran assoliment pot atènyer-se. La voluntat, però, que es projecta endins sols és necessària quan es provoca un conflicte íntim d'impulsos i desitjos; en una naturalesa perfectament harmonitzada no hi hauria lloc per a la voluntat interna. Tal perfecte harmonia és un ideal difícilment realitzable; en tots els homes esclaten impulsos incompatibles amb els propòsits cèntrics i que han de ser bandejats, si llur vida no es vol que fracassi. Aquesta voluntat, però, esdevindrà encongada, en aquells els impulsos cèntrics dels quals siguin més fermes, i es produirà menys sovint en una societat que aspiri a la llibertat, que en una societat com la nostra, plena d'incompatibilitats artificioses, creades per institucions envellides i una opinió pública tirànica. El poder de fer actuar quan calgui la

voluntat interna, és necessari per als que incorporen a llur vida un propòsit cèntric, però amb institucions millors, les ocasions en què la voluntat interna és necessària esdevenen més espaciades i menys importants. Aquest resultat ha d'ésser molt cobejat, perquè quan la voluntat atura impulsos que són sols accidentalment perillosos, distreu una força que podia ser més ben esmerçada en guanyar els obstacles externs, i si els impulsos aturats són forts i seriosos, disminueix de moment la força vital disponible. Una vida plena d'inhibicions és versemblable que no sigui gaire vigorosa, sinó que esdevindrà indiferent i mancada de gaubança. L'impuls és destinat a morir quan és constantment refrenat; i si no mor, treballa subterràniament i esclata en una forma molt més perjudicial que aquella en la qual fou aturat. Per les raons suara dites, la necessitat d'usar la voluntat interna ha de restringir-se tant com sigui possible i la consistència de l'acció ha de ser filla de la consistència de l'impuls, més aviat que del control de l'impuls per la voluntat.

Aquesta unificació de la vida no imposa la supressió dels desitjos eventuals que causen distracció o esbarjo; al contrari, tot ha de supeditar-se a facilitar l'acoblament dels principals fins de la vida amb els plaers que no siguin en si perillosos. L'embriaguesa habitual, les drogues, els esports cruels o el gojar-se en els mals dels altres són per essència nocius, però molts dels lleures que enjoiem els homes civilitzats no són gens perillosos o sols ho són accidentalment per algun efecte que pot ésser evitat en una societat millor. El que manca, no és un ascetisme o un Puritanisme terral, sinó capacitat per impulsos forts i desitjos adreçats vers fins amplament creadors. Quan aquests impulsos i desitjos són vigorosos, porten en ells el que cal per a construir una bona vida.

Malgrat haver de donar al gaudi i l'aventura la part que els pertoca, és impossible crear una vida completa, si són la cosa que és principalment desitjada. El subjectivisme, ço és, l'hàbit de dirigir el pensament i el desig vers els nostres propis estats mentals, més aviat que a quelcom objectiu, que, inevitablement fan la vida fragmentària i regressiva. L'home pel qual el gaudi és el fi de la seva vida, tendeix a perdre gradualment interès per les coses, llevat d'aquelles de les quals obté el plaer, des de que no dóna valor a les coses pel que elles són en si sinó pels sentiments que podien despertar en ell. Quan manquen d'interès o distracció, el tedi el mena a cercar nous estímuls, els quals amb el temps, també fallen. La distracció, consisteix en una sèrie de moments mancats d'una continuïtat essencial, un propòsit unificador de la vida exigeix una activitat prolongada i és com construir un monument i no un castell de sorra dels que fan els infants.

El Subjectivisme presenta altres formes ultra la fàl·lera pel gaudi. Molts homes, quan són enamorats, s'interessen més per llur emoció que per l'objecte estimat; aquest amor no mena vers cap unió essen-

cial, sinó que deixa la separació fundamental intacta. Tan aviat com l'emoció esdevé menys vívida, l'experiència ha assolit el seu propòsit i manca el motiu per a prolongar-la. Per altra banda, el mateix perill del subjectivisme fou fomentat per la religió i la moral protestant, per tal com menà l'atenció vers el pecat i l'estat de l'ànima, amb preferència al món extern i a les relacions que hem de servir-hi. Cap d'aquestes formes de subjectivisme pot prevenir del fragmentarisme i de l'isolament la vida de l'home. Sols una vida que emani dels impulsos dominants dirigits vers fins objectius pot ser completament satisfactòria, i unir-se íntimament amb les vides dels altres.

L'encalçament del gaudi i la persecució de la virtut sofreixen el mateix subjectivisme: Epicureisme i Stoicisme són sutzurats per idèntica màcula. Marc Aureli promulgant lleis bones per tal de poder ser virtuós, no és una figura atractiva. El subjectivisme és la reeixida natural d'una existència en la qual hi ha molt més pensament que acció: mentre les coses externes són recordades o cobejades, sense viure-les, semblen que esdevinguin meres idees. El que les coses són és menys interessant per a nosaltres que els efectes que poden produir en el nostre esperit. Tal resultat tendeix a produir-se per l'augment de la civilització, perquè aquest augment disminueix contínuament les necessitats de l'acció viscuda i afavoreix les oportunitats per pensar. Però el pensament no produirà aquests resultats si és actiu, menat vers l'acompliment d'algun propòsit; és sols el pensament passiu el que mena al subjectivisme. El que cal és mantenir el pensament en íntima unió amb els impulsos i desitjos, fent-lo sempre ser una activitat amb un propòsit objectiu. Altrament, el pensament i l'impuls esdevenen enemics amb perjudici per ambdós.

Per a fer que el promedi de les vides dels homes i les dones sigui menys fragmentari i deslligat i donar més facilitats per a la lliure eixida dels impulsos creadors, no és pas suficient saber el blanc que desitgem atènyer, o proclamar l'excel·lència del que ens delim per accomplir. És necessari comprendre l'efecte de les institucions i les creències sobre la vida de l'impuls, i esbrinar els mètodes de millorar aquest efecte mitjançant un canvi de les institucions. I quan aquest treball intel·lectual és fet, el nostre pensament romandrà encara eixorc a menys que poguem posar-lo en relació amb una poderosa força política. La sola força política poderosa de la qual ha d'ésser esperat tot ajut, en menar a terme el canvi al·ludit que ens sembla que manca, és el Treball. El capgirament que cal és tan ample, que sols el podem esperar del Treball, especialment durant el temps de tivantor de relacions de després de la guerra. Quan la guerra fineixi, el descontent dels treballadors és segur que s'expandirà arreu d'Europa, i constituirà una gran força política per mitjà de la qual una reconstrucció immensa i aterradora podrà ésser efectuada.

Al món civilitzat li cal un canvi de soca-arrel si

vol estalviar la decadència—canvi tant en l'estructura econòmica com en la seva filosofia de la vida.— Aquells de nosaltres que sentin la necessitat del canvi no han d'enfanger-se en una desesperació absurda: nosaltres podem, si tal ens plau, influenciar profundament l'esdevenidor. Podem descobrir i predicar la mena de canvi que cal—el canvi que preserva, el que és positiu en les creències vitals del nostre temps, i que elimina el que és negatiu i inessencial, produeix una síntesi a la qual poden retre lleialtat tots els que no siguin exclusivament reaccionaris.

Tan aviat com esdevé palès la mena de canvi exigida, serà possible arrodonir amb més detalls les seves diverses parts. Mentre, però, no sigui finalitzada la guerra, el detall és de poca utilitat, ja que ignorem quina classe de món eixirà de la lluita. La única cosa que sembla indubtable, és que molt de pensament nou mancarà en el món que ens deixarà la guerra. Les perspectives tradicionals ens daran poc ajut. És clar que les accions més cabdals dels homes no les guia la mateixa mena de motius que es fan remarcar en la filosofia política tradicional. Els impulsos per mitjà dels quals es promogué la guerra i fou després mantinguda provenen d'una regió més profunda que la majoria dels arguments polítics. I l'oposició a la guerra, de banda dels pocs que s'hi han oposat, prové de regions idènticament profundes. Una teoria política, si ha d'ésser mantinguda en temps de violència, ha de tenir en compte els impulsos que amaga el pensament explícit; cal que hi recorri, i que escateixi com fer-los fruitosos abans que no esdevinguin destructius.

Els sistemes econòmics influeixen molt en activar o destruir la vida. Llevat de l'esclavitud el sistema industrial present és el més destructiu de la vida que hagi mai existit. El maquinisme i la producció en gran escala són indispensables, i cal que sobrevisquin en qualsevol sistema millor que hagi de reemplaçar el que avui vivim. Una democràcia industrial federativa és probablement la millor direcció que es pot pendre per a la reforma a fer.

La filosofia de la vida, quan és planerament creguda, té així mateix una forta influència en la vitalitat de la comunitat. La filosofia de la vida més acceptada avui és la que recalca que el que més condiona la felicitat de l'home és la seva renda. Aquesta filosofia, a part d'altres desaventatges, és perillosa perquè mena l'home a cobejar el resultat ans que l'activitat; una satisfacció en els bens materials en la qual els homes no es diferencien, més aviat que un impuls creador que incorpori la individualitat de cada un. Moltes filosofies refinades, com les que infiltra l'educació superior, són molt massa adreçades a fixar l'atenció en el passat i les maneres correctes, més que en l'esdevenidor i l'acció efectiva. No és pas en aquestes filosofies que hom trobarà l'energia que cal per a suportar amb lleugeresa la càrrega de la tradició i dels coneixements amuntegant-se sempre.

Al món li manca una filosofia, o una religió, que promogui la vida. Per a promoure, però, la vida, cal valorar quelcom més que la mera vida. La vida per la vida és quelcom animal, sense cap valor humà, incapaç de preservar amb permanència els homes de l'enuig i del sentiment de que tot és vanitat. Si la vida ha de ser plenament humana ha d'adreçar-se a un fi que sembli, en algun sentit, estar més enllà de la vida humana, algun fi impersonal i que estigui per damunt de la humanitat, tal com Déu, la veritat o la bellesa. Els que vulguin dar un sentit a la vida no deuen haver la vida com el propòsit llur. Han d'apuntar més aviat a quelcom que sembli una encarnació gradual, un aportament a nostra habitual existència de quelcom d'etern, quelcom que es manifesti a la imaginació com vivint en un cel remot allunyat de les lluites i de les fallides i dels queixos afamats del temps. El contacte amb el món etern—àdhuc essent sols un món imaginari—dóna una força i una pau fonamental que no pot ser completament destruïda per les lluites i fracassos aparents de la vida temporal. És la felicitat contemplació de l'etern que Spinoza anomena amor intel·lectual de Déu. Els que el coneixin hauran la clau de la sabiduria.

El que hem de fer pràcticament, és distint per cada un de nosaltres, segons les nostres capacitats i avinenteses. Però si posseïm la vida de l'esperit, el que hem de fer i el que hem de defugir i evitar s'ens palesarà bentost.

Pel contacte amb el que és etern, en dedicar nostra vida a portar quelcom diví al món pertorbat, podem trasmudar en creadora la nostra vida, àdhuc ara, àdhuc en mig de les crueltats i de les lluites i dels odís que ens envolten arreu. Fer creadora la vida individual és força més dur en la comunitat d'avui basada en la possessió del que ho seria en la comunitat que l'esforç humà pot construir per a l'esdevenidor. Els que comencin la regeneració del món cal que afrontin l'isolament, l'oposició, la pobresa i el vilipendi. Han de ser capaços de viure per la veritat i l'amor, emparats en una racional indestructible esperança; han de ser honrats i prudents, gens temorecs, guiats per un ferm propòsit. Un estol d'homes i dones amb aquesta inspiració, guanyaran de primer les dificultats i perplexitats de llurs propies vides i amb el temps, potser sols amb llarga durada de temps, el món extern. Sabiduria i esperança són el que manca al món; i el pensament que lluita amb ell mateix, al cap i a la fi, es fa respectar dels demés.

Quan els gods saquejaren Roma, Sant Agustí escrigué la «Ciutat de Déu», posant una pruija espiritual en el lloc de la realitat material que havia estat destruïda. En passar les centúries, els que seguiren la pruija de Sant Agustí visqueren i feren viure, mentre Roma davallà a ser una vila de vivendes. A nosaltres ens cal crear una esperança nova per a construir, mercès al nostre pensament, un món millor que aquest, que el que avui està davallant a la mina.

Perquè els temps són dolents, més ens és exigit del que ens seria demanat en èpoques normals. Sols una flamarada suprema del pensament i de l'esperit pot salvar les generacions venidores de la mort que ha esdevingut a la generació que coneixíem i estimàvem.

Per sort meva, el mestratge que professo m'ha permès de posar-me en contacte amb joves d'arreu del món, joves en els quals l'esperança era viva, l'energia creadora dels quals hauria realitzat en el món una part almenys de la beutat somniada per la qual vivien. Han estat llançats a la guerra, uns en un costat, altres a l'altre. Alguns lluiten encara, altres són mutilats per tots llurs dies, altres morts; dels que sobrevisquin molts s'ha de témer que hagin perdut la vida de l'esperit, que l'esperança no sigui morta, que l'energia hagi estat despreguda, i que els anys a venir no siguin per ells altra cosa que un romiatge enutjós vers la tomba. De tota aquesta tragèdia, pocs dels que avui ensenyen sembla que en tinguin sentiment: amb lògica implacable, proven que aquells joves foren sacrificats inevitablement per un fi fred i abstracte; mancats d'inquietud, tornen ràpidament a llur posició confortable després

d'aquest assalt passat per del sentiment. En aquests homes la vida de l'esperit és morta. Si fos viva, eixirien en recerca de l'esperit dels joves amb un amor tan punyent com el que senten els pares per als fills. No s'adonarien de les llurs limitacions, la seva tragèdia la farien pròpia. Potser algú cridaria: «No, això no és just; això no és bo; aquesta no és una causa sagrada per la qual l'esclat del jovent és destruït i delmat. Som nosaltres, els vells, els que hem pecat; hem tramès la joventut als camps de batalla per les nostres males passions, perquè érem espiritualment morts, perquè havíem fracassat de viure generosament, lluny de nosaltres la calor del cor, lluny de nosaltres la visió vivent de l'esperit. Deixem-nos anar a la mort, perquè som nosaltres els morts, no els joves assassinats pel nostre temor a la vida. Llurs mateixos espectres, serven més vida que nosaltres; ens llancen per sempre a la vergonya i al menyspreu de les èpoques a venir. D'aquests espectres eixirà la vida, i som nosaltres que havem de vivificar-los.»

(Del llibre *Principles of Social Reconstruction*, Bertrand Russell.)

AQUEST NÚMERO
HA ESTAT PASSAT
PER LA CENSURA

ELS LLIBRES

CURIOSITATS BARCELONINES (Volum primer), de Francesc Puig i Alfonso (Jordi de Bellpuig) Amb Pròleg de Lluís Duran i Ventosa. —Societat Catalana d'Edicions. Volum XLVIII.

La tria ben portada, l'adequada coordinació de documents, àdhuc la renúncia a personal gala d'estil i a gaire comentari, són perceptibles en aquest llibre com un tribut d'encens que el fervent barceloní cremés al volt de la Barcelona assolada i rossa, amb alguna ullada blava i blanca de mar, un encens com el que simula alguns matins a primeres hores, mirat des de altes baranes de l'Eixample, el tel de boirina que blaveja entorn dels cims de la nostra Catedral, enarborats sobre el ras de cel lluminós on s'endevina la joia marina.

Per a tot barceloní serà un llibre interessant la intel·ligent compilació d'En Puig i Alfonso, per tal com s'hi troben els inicis de coses que encara duren o que són en acte d'esdevenir, i perquè és remiscient d'ambients, potser trasmutats, o d'actituds que encara rebroten, de vegades. A tots ens ve de grat conèixer les passades lluites entre les mires militars i les mires industrials expansives que en la Barcelona de les muralles s'acoblabren a la gesta de l'Eixample que uniria Barcelona amb Gràcia, o el cas entre el plànol primer d'En Cerdà i el plànol d'En Antoni Rovira premiat en Concurs...

Els volts del mig segle XIX, uns quants anys avant o enrera, reviuem, i l'esperit, candent d'actualitat, se'ns refrigera com una fulla d'espasa que submergíem en algun gentil rec suburbà tradicional, quan trobem esmentats els barcos de vapor o els carrils amb l'entusiasme de cosa nouada, o bé llegim de *millares de millares de reales*, denominació comú en aquella època de difusiva terminologia burocràtica.

I el to de romanticisme o de proclama que hi ha en alguns documents!... Aquella *franqueza que me es propia*, en lletra del general Don Manuel de la Concha, Marqués del Duero, o aquella altra d'uns quants barcelonins de cap d'ala al Ministre de Foment Senyor Marqués de Corbera, tota ella redactada en un to pomposament agreujat, per raó de certes incidències tocant a l'Eixample de la ciutat. I al capdavant de la carta: *sus más apasionados y s. s. q. s. m. b.* O aquella comunicació a la regina Isabel on hi surt el *preminente lugar* que disputen a Barcelona *sus rivales del Mediterráneo*.

Època gallarda, franca i austera dels Conchas, dels Prim. Hores benavirades de la *Sociedad Liceo Filarmónico*, que en passar a la Rambla tingué enemics en uns propietaris del carrer de Sant Pau confrontant amb la Rambla, qui sospitaven de fins especulatiu la dita societat o temien veure minvades la claror i les vistes dels seus immobles... Perquè no es pot negar que aquells homes nous tenien una set d'amplàries i de claror tant com poguem sentir-la nosaltres.

No és una cosa xalesta saber que pel Passeig de Sant Joan els nostres antecessors s'hi passejaven sota set dossers d'arbreda com set carrers ombrosos i que a l'un cap Hèrcules i a l'altre Aretusa presidien els raigs d'uns brolladors? I que en el Passeig de Gràcia, encara raset de cases, hi havia entre arbre i arbre unes vores de rosers... Coses gentils entremig de desficiis i greuges... Mitologia i Romanticisme... Nits de Sant Joan amb llambregades republicanes i cançons d'En Clavé... Diumenges honrats de casolà deport...

En el plançó, qui hi coneixerà la llavor? Segons com, ¡que lluny de la Barcelona d'avui, aquella... tot havent-hi moments i actituds que encara s'assemblen tant!...

La profusió de noms de casa és un tresor d'aquest llibre (i els carrers amb noms de generals o de reis!...) De vegades un d'aquells noms o una frase d'un document o la descripció més lleugera abasten a fer moure tot l'escenari d'aquells dies tal com degué ésser.

El llibre d'En Puig i Alfonso té la gràcia de contenir les simples mares d'una època, tal com li plau a la imaginació de rebre-les, tot tenint el valor documental històric que amb la bella tria i coordinació dels elements ha sabut donar-li el nostre benemèrit conciuatà.

DESFERRES, (Novel·les) de Pau Griera i Cruz.—Societat Catalana d'Edicions. Volum XLVII.

En el conjunt d'aquest llibre, En Griera se'ns presenta un d'aquells novel·listes, l'obra dels quals té gairebé el color estricte dels temes narrats. Vull dir que no hi fan gran mostra ni un estil propi ni el temperament del l'autor. Es clar que—els més senzills i tot—cada cas es porta una certa tesi, però només en una de les novel·les: *La veu de la Raça*, aqueixa tesi sembla premeditada. La d'aquest títol i *La*

mala nova són les que preferim sobretot aquesta darrera, d'una qualitat d'ambient i persones que semblen els més congenials amb l'autor. Aquell Lluís Rius és tot un cas d'home. Voldríem veure l'autor en una grossa novel·la, glossant alguna gesta de la nostra munier industrial.

LES NOVES VALORS DE LA POESIA CATALANA, de Joaquim Folguera.—Publicacions de LA REVISTA, n.º 33.

Un aplom, una concisió distingida, una seguretat de pols en traçar la silueta pròpia de cada època literària, amb una gran passió de perfeccionament, fan d'aquest llibre un escollit assaig crític. Té el prestigi que és més estimat entre els crítics, que és aquella força del juí que en certa manera també és creació, que delimita escoles i de vegades arriba a promoure'n.

El gran fervor, el gran orgull, molt raonables, envers la dignitat de la forma, conquerida en la nostra etapa, que sentia En Folguera, l'hem sentida molts amb ell. Indubtablement, el llenguatge s'ha depurat i agilitzat, i el poeta que avui comença a escriure ja sol fer-ho almenys amb un bon gust de lèxic notable. Bella és la correntia i els poetes nombrosos.

Però jo encara voldria veure un millor. Voldria veure'm a Catalunya poetes, entre ells ben diferents, que l'obra de cada un tingués una color d'idees i fes un emmirallament de vida ben característic de cada un.

Ara, ¿no podríem comparar el nostre fet poètic actual a un prisma fornit, bell, polidíssim, això sí, però no prou ric, sinó de facetes, almenys de colors?

Els fragments d'aquest llibre substancials d'En Folguera on és al·ludida l'estètica d'En Maragall, ens fan adonar altre cop de com els públics parers sobre En Maragall, des d'unes conferències d'En Diego Ruiz a l'Ateneo Barcelonès, han abundat, una vegada En Maragall mort. Parers, judicis, valuacions, la major part d'ells demostrant disparitat de doctrina estètica amb el poeta, tots admiratius tantmateix de la seva obra poètica, i només un d'ells, pròleg d'un llibre de versos empordanès, hostil i amb no gaire cortesia.

Uns i altres ens fan adonar de la mateixa cosa: que en la vida intel·lectual no ens seria cap nosa un poc més de parlamentarisme. Aguts o caldejats parers envers els absents omplen les converses, sovintegen en

les lletres públiques monològics parers...

Això no ens omple prou. Vingui el diàleg, àdhuc la controvèrsia i l'abraonament de flames!

Ara mateix, ¡com deu resplendir-los a la cara la llum de les porxades celestials a l'àgil Maragall i al jove Folguera, tot passejant, abstrèts de tot en la conversa pels trespols de la pau segura! Amb quina mútua confiança deuen discutir!

I per què esperar dialogar cara a cara en els emprius celestials? Per què no transportem el cel a la ciutat? Per què no fundar una societat dels amics poetes, o contraris, però en conversa, on la darrera observació filològica hi fos confiada en comunitat, l'espina arrancada en concurs, el resentiment saldat i la força de cada un reforçada de la dels altres, o combatuda, però sempre cara a cara, amb aquella franca alegria que ens sembla haver sentit dir que era tan nostra.

EL TRESOR DEL VELL CAVALLER, d'Erckmann-Chatrian. — Traducció de Joan Sitjar. — Editorial Catalana (Biblioteca Literària).

L'Editorial Catalana ens donà temps passat L'Amic Fritz del qual ja parlarem, i més cap ençà, en un altre llibre dels mateixos autors, *El Tresor del vell Cavaller i Huc el Llop*.

L'Amic Fritz ens fa pensar en la majòlica acolorida i lluent on s'hi retrata el blau inefable del cel, el groc discret de la franja en la finestra camperola o el rovell de l'ou sota l'amoreta de l'emparrat de l'hostal que fa olor de grana.

El Tresor del vell Cavaller ens fa pensar en un gravat amb tocs de color, pocs i lleus però encertats. Els mots en alemany i la remor del Rin l'arriuen d'una frescor de llegenda per a turistes.

Huc el Llop correspondria a un tapís de tonalitats austeres i ben foses. Fa pensar en Walter Scott, encara que menys minucios—diguem més impressionista.—Sperver podria acoblarse amb el Caleb de *The Bride of Lammermoor*.

A estones el núvol negre de la llegenda es sent gairebé materialment envair el paisatge del llibre.

Huc el Llop a nosaltres, moderns, ens resulta d'una tristesa *marcida*, que vol dir que si una tristesa amb certa pugnacitat, movent i glatidora, pot arribar a ser-nos plaent en tant que ens exulta, en molt de lo de Walter Scott i en *Huc el Llop* dels Erckmann Chatrian, la tristesa hi és malalta d'un cert pessimisme legendari que ens fa l'efecte de *marcit* i per això no s'abelleix al nostre gust. ¿Per quines secretes raons de psicologia particular o de raça?

EL LLIBRE DELS ADOLESCENTS, d'Ivon l'Escop. — Impremta dels Germans Masó. — Girona.

A Mossèn Aragó—i comporteu-me la dispar al·liança de mots—li diríem diputat voluntari. La seva obra remo-

reja de *meeting*, de redacció; ell convoca al volt de la seva paraula altres veus afines, i aquells lemes trets de màximes de saviesa domèstica o de discursos polítics que posa al cancell dels capítols, i a les darreries del llibre el compendi d'Història de Catalunya li donen un to col·lectiu. La moderna pedagogia demana a l'ensenyament moral certes condicions que Ivon l'Escop sap complir en el seu llibre. Sap ésser eficient tot sent breu i per raó de ser-ho potser més, com quan diu: *Sigues estalviador ara que ets ric, que bon servei et farà quan seràs gran. No és que sigui necessària la riquesa per a viure, però sí que és necessari, per a no morir-se de fam, l'esperit d'estalvi.*

Qui de jove no treballa quan és vell dorm a la palla.

Totes les cases, tots els molins, tots els ponts, tots els vaixells, tots els trens, totes les grans coses que han fet la civilització i portat benestar a la humanitat, diu Cobden, són obra dels que han estalviat.

Es, demés, un llibre que, sense ser-ne la matèria directament alegre, fa alegria. Un llibre en què hi toca el sol.

HAMLET, de Shakespeare. Traducció de M. Morera i Galícia. — Editorial Catalana (Biblioteca Literària).

Ens ha sigut reportat que En Morera i Galícia, per ventura en front de certs parers tímids, diu que l'abtesa del català per a traduir l'anglès múltiple i luxuós de Shakespeare, encara és major per raó d'escaure's la nostra llengua en bella hora de forja i de nous acaptes, i, per tant, més blegadissa a totes formes, justament perquè no té una forma massa definida, i que res no pot mancar de trobar expressió amb ella.

* *

I n'és de bella, no solament en les seves gales sinó en les seves nueses! Mireu la simple manera que tenim de dir el *quan*:

Era a punt de parlar *que* el gall cantava (It was about to speak when the cock crew).

I aquell *ben pàl·lid*, o aquell: *Oh, n'és de trist!*... I tantes altres maneres de dir tan definitives ensems que simples, del geni de la llengua nostra. Davant d'elles ens corprèn el pensament que poden perdre's. Per això voldríem que tot poeta novençà ben dotat fes un viatge de místiques noces per tota la Catalunya tradicional, resseguint les platges, entrant terra endins, pujant als cims, per a sentirenraonar, i tenir un fondo verbal a l'ànima amb que pugui abraonar-se la flama del seu geni el dia del zel creador. Perquè hi ha un tresor que, íntegre, no el trobaríem pas en tota la ciutat. Un estricte barceloní mai no hauria pogut formular aquest simple i bell *que*, per *quan*, ni aquest *ben pàl·lid* contundent, ni aquesta entrançable interjecció: *oh, n'és de trist!*

Em direu que en els llibres dels nostre clàssics hi és això. Hi és tot?

pregunto jo, i ço que hi és, aquells que ho digueren de qui ho havien copsat? I el molt que hi ha de clàssic conservat en boques no ciutadanes precisament, per quin fort poder s'hi ha conservat? Jo sento l'emoció del respecte quan la noia esbandida i salabrosa de Sant Feliu de Guíxols m'escomet amb aquesta forma verbal: *Em digui, senyor...*, que té un tornaveu de segles en el clàssic, quan clamava al Senyor de tot el món: *...o pels cabells me lleva.*

I davant del conco que viu com un ermità sol, en les afraus de Vallensana, que em guia així: *Tombi per aci i quan serà prop d'aquella flota d'arbres...*, perquè en la seva paraula, tan poc feta al diàleg, hi ha tanmateix un tornaveu del poeta molt llunyà quan deia: *Una gran flota dels arbres viu.*

Fem, poetes, el gran viatge de noces. Remembrem com el mateix Shakespeare, i tantes figures fonamentals, en èpoques, justament apassionades d'humanitats, acolliren i volgueren al caliu del seu geni lo dialectal, el llenguatge pur que no era immediatament en els llibres, i com bufant-hi el llur esperit, crearen meravelles.

* *

Servir a vostra altesa és nostre deure.

Our duty to your honour, és una el·lipsi enigmàtica. Qui la traduiria sense pensar-s'hi? Qui, traduint-la de revolada, no s'erraria? De breus enigmes així és feta la dificultat del verb *shakesperià*.

En Morera i Galícia venç l'enigma. Qui vulgui veure un petit document on aqueix verb amant de l'el·lipsi i decantat a expressar-se per idealitzacions és palesa, llegeixi del mateix *Hamlet* l'escena III, paràgraf tercer de l'acte primer:

For Hamlet and the trifling of his favours, hold it a fashion and a toy in blood, a violet on the youth of primy nature, forward, not permanent, sweet; not lasting; the perfume and suppliance of a minute; no more.

J. LL.

CAL ESMENTAR

Que al marge de la vida d'Edgard Poe per André Fontainas (edicions de *Mercure de France*) escriuríem:—Els poetes no necessiten pledejadors d'ofici que els defensin. Es millor que callin els que no sàpiguen fer viure llur memòria amb el buf immortal de la inspiració de l'obra llur.

* *

Le poète Rustique, seguit de l'*Almanach du Poète Rustique*, per Francis Jammes (edicions *Mercure de France*).

* *

Les noves col·leccions *La Nuova Scuola* i *Distinta*, de la casa editorial

Vallecchi, de Florència, que ha donat a conèixer les obres més interessants de les noves generacions italianes.

Les reflexions d'un apolític, de Thomas Mann (Fischer, ed. Berlin, 1919) de simptomàtica documentació per al lector atent a les coses d'Alemanya, el qual advertirà en aquest llibre la filiació naturalista de l'autor quant a expressió literària i l'herència burgesa superada per la voluntat d'independència artística, quant a l'o-

rientació vital de Thomas Mann qui, altrament, no és pas desconegut dels amics de LA REVISTA.

Un nou volum de Teixeira de Pascoaes, consagrat a l'estudi de *Os Poetas lusíadas*. El llibre és admirablement i cordialment endreçat a la memòria de Rosalia de Castro i de Joan Maragall.

El gran poeta portugués, definidor del sandosisme, escorcollador sistemàtic de l'estructura nacional de Lu-

sitània, ha recollit en aquella darrera obra les paraules crítiques i composes que va dir-nos, a l'estiu de 1918, en els «Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi» on l'havia cridat el Govern de Catalunya.

L'obra no és terminada encara. Li manca un capítol final que constituirà un nou volum i que tractarà *Do Pensamento sandoso*. El poeta pur de *Terra Prohibida* ha trobat en la «sandade», la més definitiva característica de l'esperit portugués, que perdura, ben despert, més enllà del riu divisor.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'EXODE

Ha començat l'exode: a París uns, altres a Itàlia, alguns a l'Alemanya, a l'Orient també—morint al mar de la Xina Joan Vilàs, quiet home d'ofici, benedictí.—Les joventuts catalanes, terminada la guerra, marxen o preparen la marxa.

A tots els artistes i poetes que viatgen, o que es proposen emprendre un viatge, un exemple: el de Joaquim Sunyer, l'antítesi de l'artista de restaurant. Malgrat la meitat del seu viure hagi romàs a París en contacte amb les sensibilitats del món, Sunyer, ara a Sitges, aprofundeix i equilibra la seva obra, a Sitges precisament, lloc de sa naixença.

Ni a París, ni a Itàlia, ni a Orient, ni enlloc del món, el català ha d'ésser conquistat, enlloc província, arreu conqueridor, per ell i per Catalunya. I, sobretot, el pintor i l'escultor d'aquí per ésser substancialment objectiu, cal que un estret localisme limiti—una vegada conquerit el món—el seu camp d'acció. Quasi mai els poetes en renunciar al seu propi llenguatge guanyen immortal eficiència, tampoc, els escultors i els pintors si renuncien a les estructures de la seva geografia, de la geografia que s'abasta des del cloquer del seu poble: no creiem amb les patries adoptives si la renúncia de la pròpia no és absoluta, i això és molt difícil, i més difícil encara pels catalans.

JOSEP OBIOLS

Potser per contrast amb la nostra manera d'ésser, sentim entranyable simpatia per aquest home i per les coses d'aquest home: primer el seu xiroi novo-classicisme barceloní d'il·lustrador al boix, després el seu esforç per a aprofundir la feina, ara—aconseguit aquest propòsit—en la decoració de l'Escola del Poble Nou, l'admirem més encara.

EXPOSICIO MONPOU

A càrrec Dalmau: Vibració de color, feliç d'expressió especialment en alguna natura morta. Dos dibuixos aquarellats de paisatge recomanables. Alguns dibuixos intel·ligents. Però creiem que vindrà ara per Monpou l'hora de la concentració; que la seva sistematització bozetista esdevindrà ponderada, menys fugada potser; que el seu lirisme correrà davall la dura limitació de la línia i de les estructures, com la sang dintre les venes alimentant el cos i colorint-ne la pell.

SANTIAGO RUSIÑOL

Sentim per En Rusiñol una mena de respecte, però li perdem una mica cada vegada que exposa, sobretot aquests darrers anys. És innegable que En Rusiñol és un pintor, però sembla, com més anys passen, que aquest artista vulgui desmentir les seves dots. Enyorem a cada nova exposició el pintor montmartrí, sensible als grisos: a càrrec Parés, davant els jardins d'un estrident monocronisme verd senten els nostres ulls sensació de fadiga; el drap del billar és d'una suavitat, que aquí es fa enyoradissa; solament la mirada reposa un xic davant els quadros mancats de la insistent verdor i s'entreté en el jardí de gerros blaus, harmonia de grisos prima si es vol, però que ens evoca el bon record d'algun paisatge al Cau Ferrat i aquell interior amb fons de paisatge de suburbi, al Museu d'Art Modern, indubtablement millors que moltes coses que ara semblen bones.

RAFAEL DURAN I CAMPS

A les Galeries Laietanes: Una mena de Mir més sistemàtic, amb menys

matís, espanyolitzat de factura. Innegable que aquest pintor és interessant; veu el color, però no solament de color viu la pintura, és a dir, voldriem que aquest artista, que ens dona notes lleugeres i agradables, prengués per mestre a Ingres una temporada: creiem que En Rafael Duran no perdria els seus dons cenyint-se i llavors la seva feina esdevindria d'una més alta valor.

J. SOLER

Per circumstàncies que no són del cas contar, no havíem vist mai pintura d'aquest home. J. Soler, home d'entrada edat, humil pintor de parets de la ciutat de Terrassa, anys ha que pinta els seus paisatges, però ningú hi donava cap valor, fins que l'ambient d'ara—cap a ses velleses—ha valorat una mica la seva feina. Nosaltres davant dels quadros recentment exposats a càrrec Pere Sabater de Terrassa—quadros d'un candorós primitivisme, però també d'un voluntarisme estructuralisme,—evoquem amb emoció els pintors japonesos i, sobretot, els paisatges dels fons dels quadros del flamenc Joachim Patinier. J. Soler troba en cada cosa dels seus paisatges l'essencial objectivisme; atent, minucios, amorosivol, arriba a la nuesa de cada pedra, de cada bri, de cada tija, de cada soca, de cada branca, de cada grup de fulles; resplendeix també aquesta nuditat en els celatges i llurs núvols i en cada partícula aquosa de l'atmosfera, per dir-ho d'una manera o altra: anatomia de la geologia, de la botànica, de la meteorologia; fragments hi ha en aquesta pintura que són com vísceres geològiques.

Anima càndida i esbrinadora, que amb els teus ulls minúsculs de ratolí dones a cada cosa una profunda valor, potser dispersa, sense relació d'unes amb altres. Si al teu mirar de ratolí hi afegissis la ullada de l'àliga, com seria completa i eficient la teva visió!

Però així i tot, entre tanta pinzellada i pinzelladeta i les seves desferres, és bo trobar-se de cop i volta amb una pintura així, davant la qual segurament l'amic Miró s'hi entendria.

ELS CARTELLS DE L'EXPOSICIO.

El sufragi corporatiu, en aquest cas, ha donat els mateixos resultats que el sufragi universal; la democràcia artística—que és com dir la plebe—ha triomfat; el Comitè d'Exposició, per majoria de vots ha escollit un vil cartell per a la reclam de la Exposició de Primavera, i naturalment, ha exclòs de votació l'únic cartell digne del concurs.

Sembla mentida que, sabuts els resultats dels concursos, encara es recorri a aquest desacreditat sistema i que per les coses d'art no es vagi directament i autocràticament a l'encàrrec.

CAL ESMENTAR

—La bella arquitectura de les aigües—els dolls de les cascades, dels bro-

lladors—dels jardins de Montjuïc, i la voldriem a cada plaça i placata de la ciutat.

—La ruta marcada en les darreres taules d'En Josep Aragay: Itàlia vista des d'aquesta ribera del Mediterrani s'assembla més a David que al mateix Rafael. Aragay segueix el seu camí, però es fa més obiradora la fita.

—L'humorístic monument a Granados, que, com *carrossa parada* del Niu Guerrer s'intenta construir a Barcelona. Si fóssim cínic diríem: «No vindrà d'un», però creiem encara amb la ciutat que ha de venir per oposar la nostra resistència que s'alci aquella *escrivania* de casa de senyors al mig de la ciutat.

—Que l'ardit català Josep Ribera i Font ha establert a Bilbao una galeria d'exhibicions artístiques, que per les notícies que en tenim és bona cosa, encara que el nom amb que s'ha batejat aquesta: *Majestic Hall*, és inferior a la seva decoració.

Interessa saber que En Ribera es

proposa organitzar aviat a la capital de Biscaia una exposició d'obres d'artistes catalans.

—*L'auca de la festa major*, d'En Ricart: imatgeria popular, però marcada de bell inici amb preu d'edició de bibliòfil.

En els aparadors on l'hem vista penjada, sempre una rotllana d'infants i de gent gran llegint-la amb gaudi xiroi. Cal divulgar la edició en paper de coloraines suara estampada, i que així el preu sigui popular com la imatgeria. L'art, malauradament, és un luxe; almenys que l'art popular no esdevingui una dèria senil de col·leccionista.

—Exposicions deliciosament infantils en la sala gran de les Galeries Laietanes: difícil de predir les possibilitats d'aquests artistes. Ismael Al-sina, si és molt jove, tindrà segurament valor la feina que farà d'aquí uns quants anys. Antoni P. Rigau, entre algunes notes ben intencionades, ha fet mal fet de mesclar-hi les produccions que no tenen més valor que l'anècdota de *noi de barriada* i que enfosqueixen la positiva bondat d'algunes teles.

R. B.

LES REVISTES

COMIAT I DEIXA DE L'ANY 1919

Amb aquest títol diu així un interessant article publicat per la revista *Marinada*, de Palamós:

«S'ha produït una mena de consentiment de la feblesa en fer-se el balanç de l'any 1919.

I ha estat acceptada per bona la conclusió dels qui han volgut imposar-nos l'obsessió dels problemes socials com un afebliment del nacionalisme català.

Catalans desarrelats que en el servei de les corresponsalies de la premsa castellana guanyen la facilitat brillant d'historiars de la banalitat efímera, assabentaven un dia i un altre dia l'opinió dels malastres que allunyaven els barcelonins de la capital i descompartien les famílies; de la crueltat amb què nosaltres mateixos emmetzinàvem el nostre patrimoni espiritual; del pesombre que ens enterbolia la ment i no ens deixava pensar res que no fos:—On anirem a parar?—ni ens deixava fer res que no fos preguntar-nos els uns als altres amb misteri adolorit i punyent.—Què passa?

I en mig de tot aquell batibull els únics enderiats eren alguns catalans sense pàtria i sense llengua que de tan voler escoltar havien perdut el bon govern de les oïdes i de tan voler exercitar una generositat enciclopèdica havien perdut el seny rector de les coses immediates i cenyides a la concretesa de cada moment i de cada activitat.

I ja veieu: els homes de professió espiritual, acusats sempre de viure fora de la realitat, donaren de seguida, sense equívocs i sense jocs d'oponisme el to de la veu amb què la consciència catalana expressava la seva equànime totalitat de comprensió, acceptant totes les possibles solucions dels conflictes socials, totes les transformacions necessàries del règimen del treball i de l'organització de la propietat, sempre a condició que, per damunt de tot, regís la lliure sobirania de la intel·ligència.

En Bofill i Matas digué a les joventuts catalanes aquest missatge. LA REVISTA el perpetuà i el popularitzà. Els nuclis juvenils dels nostres professionals de les arts lliures i dels estudiosos l'enfortiren amb l'exemple d'una continuació sense desercions.

Si els desvagats i els porucs de trobar-se sense utilització concreta fora del diletantisme preguntaven —¿què passa?—no mancaven a Barcelona totes les hores del dia Biblioteques obertes i lectors perseverants; laboratoris en ple treball i obrers de l'esperit en plena producció.

El gramàtic ens alligonava com si la pau i la justícia del món radiquessin en les seves especulacions; el poeta creava com si el lirisme fos la solució del govern; l'arqueòleg posava una febre paradoxal d'esdevenidor en les seves investigacions; i tots, el mestre i el deixeble, l'home de ciència i l'home dels oficis de la bellesa es convertiren en l'estol servador de la nostra inte-

gritat normal de manera que als mutiladors de totes bandes no els fou possible destorbar la continuïtat de l'esperit.

Aquella era la ciutat nostra i era també l'eficàcia del nostre renaixement.

Els limitadors, els servents d'un partidisme de classe, manllevaren per a les baralles llurs una llengua forastera que ni recollir podia la veritat de llur banderia. L'agravi i la protesta es produïren amb una mateixa artificialitat.

Mentrestant uns homes racialment catalans rebien amics estrangers i els acompanyaven a veure la Universitat nova i l'Institut; concertaven la publicació d'antologies catalanes amb les cases editorials d'Anglaterra i d'Itàlia i d'Alemnaya i de França; seguien els dalers dels amics de la independència de l'esperit i la poda clàssica dels partits anomenats de la intel·ligència; s'apassionaven pel moviment dels incorformistes irlandesos, i per les recerques de les noves possessions arreu arreu; aplegaven indicacions i detalls dels llibres nous i de les noves revistes; cercaven correspondència amb tots aquells que podien aportar a Catalunya una guspira de la gran flama que purifica i renova.

Tot això en català i per la glòria de Catalunya; cada dia i perquè l'endemà, sense haver fet paranceria ramplejaire de burots de veïnat, poguessin dir que no tot eren bombes i crims i persecucions i delacions i

dictadures a Barcelona; perquè el comiat de l'any 1919 no ens prengué els lligams de la continuïtat que són el guany de les noves generacions.

Perquè si els que tenen la responsabilitat encara ens fa acusació de més de dos cents assassinats de caràcter social en un any, aprenguin tota la simplicitat de la nostra resposta recordant-los el centenar de llibres catalans publicats aquell mateix any, els milers de lectors de les noves Biblioteques fundades a Catalunya i els adeptes nous de les escoles catalanes. Fundacions i premis culturals i pensions a l'estranger; la Gramàtica d'En Fabra i la traducció de *L'Odissea* per Carles Riba i dels *Diàlegs de Llucià* per En Farran i Mayoral; el breviar del contentament de la nostra plenitud que és el llibre de *Les Gràcies de l'Empordà* d'En Pere Corominas. L'estalvi i la superfluitat. Els treballs històrics d'En Miret i Sans i d'En Ferran Soldevila; els estudis nacionalistes d'En Rovira i Virgili i la mercè d'immortalitat amb què Déu acollia la juvenesa de Joaquim Folguera afavorint-nos per conhort d'ell amb la revelació de nous poetes joveníssims com l'Antoni Closas, Na Mercè Tobella i En Robert Maynou i amb la de prosistes com En Tomàs Garcés i l'Isern, que no deixaran sola la via dels Pla, dels Santamaria i dels Ferrando; les noves revistes dels adolescents: *L'Instant*, *La Consola*, *Mar Vella*, *Terramar*; el daler d'ordinació i el sentit de plasticitat vivent amb què han engrandit la valoració de les lletres i de les arts i el contingut ètic de la nostra política de raça comentaristes com En Josep Pla, En J. Llorens Artigas, En Manuel Rayentós i En Ramón Ruca-bado. La capacitat de grandesa exigida per homes com En Josep Aragay, que ells tots sols infantarien una ciutat; els qui ens servaven la gràcil agilitat marinera per l'exercici de les més gosades tombarelles gimnàstiques com En Foix, i els que farien com En J. Salvat-Papasseit, el miracle d'harmonitzar un poema futurista en un ventall de la Barcelona d'Emili Vilanova; els de *Nostra Parla* i els de la *Catalana d'estudiants*; els que rectificaven com En Josep M. Junoy, quan rectificar no és una facilitat personal sinó una victòria unànime de Catalunya.

Tanmateix no és pas trist el comiat d'un any de tan bona deixa.

Totes aquestes coses retretes són les que callaven tots aquells que la glòria la deixarien en el testament i que d'un imperatiu cridaner n'esperen la màxima mercè que no havem merescut encara i que no mereixerem fins que els guaites de la cantonada sàpiguen vigilar l'eternitat i sàpiguen trobar-la també en la humilitat anònima de la repetició tant com en la follia arborada de la invenció.

Que si Catalunya no existís, ens la creariem nosaltres.»

EL TEATRE A BARCELONA

Traduïm de la Revista *The Athenaeum* del 19 desembre, de 1919:

«Fou en poesia que el gran dramaturg català Angel Guimerà comença a en-

sajar-se com escriptor. Versos de la seva ploma aparegueren en el primer número de «Renaixença» (1871), i fou evident que un nou esperit començava a treballar en literatura catalana. Després de la serenitat de la millor poesia d'En Verdaguier i la qualitat estimulante d'algunes parts del seu èpic «L'Atlàntida», els terrors incerts d'En Guimerà i el seu gust pel melodrama fantàstic vingueren amb el xoc de la novetat. Hi havia, demés, una personalitat, darrera la seva obra, que no podia negar-se. Les seves primeres tragèdies, «Gala Placidia» (1879) i «Judith de Welp» (1883), es representaren privadament per aficionats, que més fàcilment podien fer justícia als majestuosos hendecassil·labs i a la qualitat concisa encara que plàstica dels seus versos, que els actors professionals acostumats a les línies curtes i a la fluïdesa agradable, de la mena de versificació fins aleshores empleada en el teatre. Però les tragèdies d'En Guimerà aviat s'obriren camí en l'escena pública. La seva novetat es devia, en part, al fet que la literatura catalana no podia presentar exemples de tragèdia històrica de la qual pogués derivar-se; els seus models eren «Othello» i «Romeo and Juliet», «Die Räuber» i «Hernani», i el «Pirata» de Espronceda, mentre ara en les seves últimes tragèdies de la vida moderna va acostant-se més a Hauptmann i Sudermann, Ibsen i Strindberg. No obstant hi ha originalitat precisa en el seu treball. En les seves tragèdies històriques era romàntic fins a l'essència; els seus caràcters estan dotats d'una energia més que mortal i quasi sempre vibren de passió. Pertanyen a tots els períodes de l'història, estudiats de pressa i poc exactes en detall, no obstant la força de la personalitat d'En Guimerà aconsegeix fer-los convi-cents. Es clar que la manera com ell sent el teatre li permet veure quins factors són essencials a la presentació d'un caràcter històric i quins no ho són. Els seus homes i dones són quasi sempre humans—tot massa humana, en veritat;—mostren el triomf dels instints humans sobre les idees. No raonen mai, actuen. Com un govern en temps de guerra, «no s'entenen a indagar, fan». L'amor i el desig són les úniques forces que els mouen. Tenen, com un crític ha fet notar finament, uha «trajectòria»; un cop disparats, es precipiten inevitablement al blanc que els havia estat preparat.

En «La Boja» (1890), abandonà «el mantell reial» de la tragèdia històrica per les passions, esquàlides però no menys vitals, del drama rural contemporani. Mai podrà oblidar que algú una vegada va usar les paraules *quia multum amavit*; però en fa causa de la mort dels seus caràcters, més aviat que la seva salvació. Després va produir dues comèdies, plenes de vida i de color: «La Baldirona» i «La Sala d'espera», que foren posades en música per En Morera. L'any 1893 tornà al drama modern amb «En Pólvara». «Maria Rosa» (1894) es considera en general com un assaig infortunat; però és quelcom més que això. Es en certa manera la més característica de les obres d'En Guimerà—tan carregada d'emoció que quasi és pletòrica, tan ardent que passió que

crema la gola com esperit pur.—La tragèdia de Maria Rosa és de ser massa plena de vida per viure, i ni la mateixa Duse podria donar-hi una interpretació que li fes justícia. «La Festa del blat» (1896) va causar gran indignació, perquè en el curs de l'obra l'heroi, que és un anarquista, tira una bomba. No obstant, sembla que En Guimerà mai s'ha declarat en qüestions socials, únicament presentava el problema tal com l'havia trobat. Era un fervent català de l'antiga escola «tradicionalista»; en tots els seus últims drames, excepte «Jesús que torna» i «La Reina jove», els caràcters i les escenes són purament catalans. Terra Baixa» (1896) va fer més per estendre la reputació d'En Guimerà que totes les seves obres anteriors. Eugène d'Albert usà la versió alemanya que n'havia fet Rudolf Lothar pel libretto de «Tiefland». D'Albert no és un gran compositor i «Tiefland», en conjunt, és una òpera feixuga. Però la vitalitat de l'argument d'En Guimerà li ha donat un gran èxit, i forma part del stock de totes les cases d'òpera Alemanyes o Austríques, d'on pot sortir a qualsevol moment, si les coses no es presenten com cal. Ha estat traduïda a l'anglès sota el nom de «Martha of the Lowlands» (American Drama League Series, 1914); un altre dels drames d'En Guimerà, «La Pecadora», ha aparegut també en anglès, titulat «Daniela». La seva última obra «Jesús que torna» ha de llegir-se per la noblesa de la seva concepció, encara que el desenrotllament en resulti un xic inferior. En Guimerà, com tots els catalans, sent intensament la bogeria i futilitat de les guerres, i reconeix còndidament que no és la gent qui les fa.

L'Ignasi Iglesias ha donat interessants obres dramàtiques. A la seva llarga sèrie de drames socials («Els Vells», «El Cor del Poble», «La Mare eterna», «La Resclosa», «Fructidor») ha seguit una fase en què es sent sota la influència de Maeterlinck («Foc follet», «Lladres», «Cendres d'amor»), i eventualment s'ha dedicat a la comèdia, com en «Girasol».

L'Adrià Gual és l'autor d'obres de gran imaginació i originalitat, encara que la seva personalitat dramàtica no és ben clarament definida. Entre elles pot esmentar-se «Silenci», «Misteri de dolor», i «La Comèdia extraordinària de l'home que va perdre el temps»—una mena de Rip van Maeterwinckel. El seu millor treball l'ha realitzat com a director del «Teatre Intim», fundat en 1898, que ha donat tragèdia grega i Shakespeare, Beaumarchais i Goethe, Ibsen, Hauptmann i D'Annunzio, W. W. Jacobs i Henry Arthur Jones, amb les millors condicions que pot aconseguir un teatre reduït. Les representacions de «Iphigenie» foren memorables per la presència d'En Granados, que improvisà al piano durant els entreactes. L'Adrià Gual ha caigut sota la influència de Maeterlinck, encara que no ha adoptat completament la seva manera, com feu l'Iglesias en un o dos assaigs. Recorda una dita de Maeterlinck, que el seu objecte ha estat presentar caràcters humans corrents, però de tal manera que amb un lleuger desplaçament de l'angle de visió, llurs re-

lacions amb l'inconegut puguin revelar-se més clarament; i assaja els efectes suggestius amb els quals Maeterlinck podia dominar les facultats receptores del seu auditori. Però el caràcter de Maeterlinck únicament pot aconseguir-se que correspongui d'una manera imperfecta i fragmentària amb el temperament català.

En Santiago Rusiñol es ressent més de les teories de Maeterlinck que de la seva pràctica; probablement el troba refrescant després del cru realisme i la retòrica torrencial d'alguns altres dramaturgs. Però abans que tot és un pintor que ha assolit considerable distinció en el seu art, i que no s'ocupa del món invisible que sols pot expressar-se vagament, en termes misteriosos. Com artista, les seves obres més conegudes són una col·lecció d'il·lustracions de jardins d'Espanya. La seva carrera literària començà amb reculls d'artistes catalans residents a París i notes de viatge. I, poc després, obtingué sobtadament un èxit inqualificable amb una peça titulada «L'Alegria que passa». Es una de les coses més dignes de llegir-se en la literatura catalana moderna, i ha estat portada a diverses llengües; havent escrit per ella una música deliciosa En Morera. L'èxit d'En Rusiñol pot explicar-se, sempre parcialment almenys, pel seu sentir del teatre; i encara més per la seva comprensió de l'auditori. Té el do de fer sobresortir les coses. Sap com mantenir l'atenció de la gent sobre la llarga via recta, sobre els que viuen al seu costat sense moure's mai, i sobre els que viatgen continuament i sols desitgen poder parar. Té un delicat sentit d'humorisme, i en moltes de les seves obres hi ha una cruesa mig-humorista mig-escèptica en descobrir que els ideals i les aspiracions més elevats dels homes poden ésser fàcilment destruïts quan arriben a un contacte amb la realitat. No dona remei. Presenta la cosa tal com és, completament despallada, mostrant solament que, després de tot, es bastant ridícul. Aquest és el patró de «L'Hèroe», una de les seves millors obres i la d'intenció més seriosa; de «La Mare», «La Bona Gent», «El Místic», «El Indiano». Un mai pot oblidar aquell poble català (n'hi ha molts d'aquests per tot Espanya, no solament a Catalunya) on tots els homes joves

han anat a Amèrica i totes les dones tenint més de quaranta anys estan esperant encara la tornada dels homes —i de la manera que estaran quan tornin!—«L'auca del senyor Esteve» fou primerament una capritxosa i divertida novel·la, dramatitzada l'any 1917. «El Senyor Esteve» és el nom genèric de l'home de Barcelona; l'«auca» és la fulla de dades del poeta referents a la seva vida. El mateix Rusiñol és fill d'un home de negoci, un «Senyor Esteve»; i no obstant tota la seva actitud és antipatia a la vida de negoci. «Li agraden les coses velles per la seva patina, els jardins deserts, les aigües tranquil·les i els xiprés...» Li agraden, en definitiva, les coses que a tots ens agraden, encara que no volguem. Pot ser únicament un atractiu factici el que ens porta a les nostres obres; l'atractiu indubtablement és aquí.»

ESCOLA CATALANA D'ART DRAMÀTIC.

Cal lloar l'acte cultural organitzat per aquesta corporació, en el qual el Professor D. P. Bosch i Gimpera parlà de les representacions teatrals a Grècia i Roma.

Creiem que només incorporant-se la docta elevació d'aquests temes d'espiritual doctrina podrà arribar el teatre català a la normalitat cultural i ciutadana que li desitgem tots.

CAL ESMENTAR

Que no tindrem mai en compte per a valorar estats d'esperit col·lectiu el fet d'aquells que després de bandejar el català—única forma d'expressió creadora a Catalunya—i d'acceptar múltiples col·laboracions en castellà, aquí i fora d'aquí, i sempre per a diaris i revistes sense cap arrel catalana, es queixen del nostre desinterès i afirmen que en el nostre país no es pot viure, com si ens culpessin a nosaltres de llur deserció i són ells mateixos qui per un guany o per una rancúnia han ofegat l'eficàcia del seu verb.

**

El mal costum, que Déu ens en alliberi, d'invocar el testimoni dels morts per a defensar la rancúnia personal dels vivents.

**

La introducció a *Procellaria* de l'avantgardisme català, amb un poema del Salvat-Papasseit, inserit dins el número de Febrer d'aquella publicació. *Procellaria*, que ha reprès la vida després d'una llarga inactivitat motivada per la guerra, és una de les més riques revistes futuristes d'Itàlia. El número 5 conté col·laboració de Gino Cantarelli, Attilio Ferrari, Pierre-Albert, Birot, Dario de Juoni, P. Reverdy, demés l'al·ludit original català, que és el «poema en ondes hertzianes» *Passeig*. Advertim com els versos del Salvat-Papasseit han estat reproduïts amb una sola i minsa errada ortogràfica.

**

La manca de proporció i d'ironia que s'adverteix en el comentari massa enderiat de Mr. Gonzague Truc a *La Minerve Française* parlant d'algunes deformacions de l'art literari.

**

Les discussions dels cenacles i de les revistes alemanyes d'avantgarde, a l'entorn de la nova escola expressio-nista que a pesar de la seva volguda ingenuïtat vital es presenta un xic cansada a causa de l'endarreriment.

**

El número especial *Cinéma*, de la punxant revista *Le Crapouillet*.

**

Els comentaris de la revista *España* —(en l'anònima finor ben informada dels quals endevinem el nostre amic Diez-Canedo),—a les darreres manifestacions de la producció literària mundial tant d'aprop seguides per les joventuts catalanes i que amb tan barroera improvisació pretenen ara descobrir el senyor Gómez Carrillo i altres superficials cronistes, de la lleugeresa dels quals amb justícia fa ralleria el comentarista agut de *España*.